

STUDIUM EUROPY WSCHODNIEJ UW i czasopismo „NOWY PROMETEUSZ”

przy wsparciu
Konsulatu Generalnego RP we Lwowie
Konsulatu Generalnego RP w Winnicy
Czerniowieckiego Uniwersytetu Narodowego im. J. Fedkowycza

mają zaszczyt zaprosić na

MIĘDZYNARODOWĄ KONFERENCJĘ NAUKOWĄ POŚWIĘCONĄ PROMETEIZMOWI

PROMETEIZM PRZED I PO 17 WRZEŚNIA 1939 ROKU w 80 rocznicę inwazji ZSSR na Polskę

PIĘTNASTĄ Z CYKLU DOROCZNYCH
SESJI PROMETEJSKICH

STUDIUM EUROPY
WSCHODNIEJ

XV

WARSZAWA – KUTY – CZERNIOWCE
16-18 WRZEŚNIA 2019

*Stanisław Siedlecki (1877-1939)
w 80. rocznicę
tragicznej śmierci,
Krzemieniec 17 września 1939 r.*

SALA BALOWA - Uniwersytet Warszawski, ul. Krakowskie Przedmieście 32

16-17 września 2019 r.

SALA SENATU - Uniwersytet Czerniowiecki, ul. M. Kociubynskiego 4

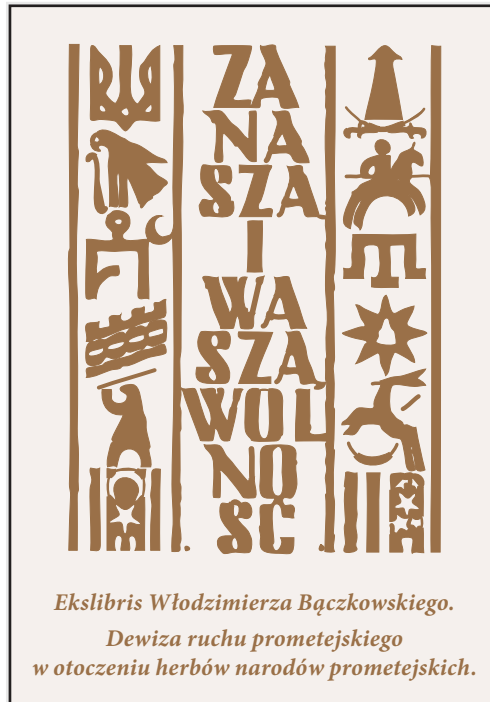
18 września 2019 r.

*Giorgi Gvazava (1869-1941)
w 150. rocznicę urodzin*

*Symon Petlura (1879-1926)
w 140. rocznicę urodzin*

DZIEŃ PIERWSZY

PONIEDZIAŁEK, 16 września
Sala Balowa, Pałac Potockich UW

10.00-10.15

Otwarcie konferencji

Jan MALICKI (Studium Europy Wschodniej UW)

SESJA I (10.15-13.00)

Prowadzi: Wojciech MATERSKI

Marek KORNAŃ (Warszawa)

Renesans koncepcji prometejskich w polityce polskiej 1939-1941

Paweł LIBERA (Warszawa)

Sytuacja w ruchu prometejskim po 1 września 1939 r.

Marcin KRUSZYŃSKI (Lublin)

Sprawy polskie z perspektywy Kremla - lata 30. XX wieku

Henryk GŁĘBOCKI (Kraków)

*Próby rekonstrukcji miejsca Polski i polskiego prometeizmu
w wyobraźni politycznej Stalina*

dyskusja po sesji I

13.00-14.30 przerwa

SESJA II (14.30-16.30)

Prowadzi: Zaur GASIMOV

Wojciech MATERSKI (Warszawa)

*Gruzini w Polsce w obliczu sowieckiej
agresji 17 września 1939 roku*

Shahla KAZIMOVA (Warszawa)

*Utracone nadzieje: azersko-azerbejdżańska
emigracja polityczna w obliczu 1939 roku*

Nasiman Yaqublu (Baku)

*Арестованные и расстрелянные поляки
в советском Азербайджане (1920-1937)*

dyskusja po sesji II

Mehmed Emin Resulzade (1884-1955)
w 135. rocznicę urodzin

SESJA III (16.45-19.15)

Prowadzi: Marcin KRUSZYŃSKI

Grzegorz ZACKIEWICZ (Białystok)

Problem zagrożenia sowieckiego w opiniach polskich elit politycznych na krótko przed II wojną światową

Maciej KROTOFIL (Toruń)

*Armia Czerwona w ataku na Polskę we wrześniu 1939 r.
– próba analizy wartości bojowej*

Salavat ISKHAKOV (Moskwa)

*Прометейские проблемы к началу Второй мировой войны:
взгляд германского дипломата Ф. фон Папена*

Hiroaki KUROMIYA (Bloomington, Indiana)

*Прометеизм и ликвидация Второй Речи Посполитой Советским Союзом
(via SKYPE)*

dyskusja po sesji III

*Dżafar Sejdamet (1889-1960)
w 130. rocznicę urodzin*

DZIEŃ DRUGI

WTOREK, 17 września
Sala Balowa, Pałac Potockich UW

9.00-9.45

**MSZA ŚW. w intencji wybitnych prometeistów z Polski i zagranicy
oraz ofiar inwazji ZSSR na Polskę 17 września 1939 roku**
(Kościół ss. Wizytek, ul. Krakowskie Przedmieście 34)

SESJA IV (10.00-12.00)

Prowadzi: Maciej KROTOFIL

Ireneusz MAJ (Kraków)

*Polsko-radziecki pakt nieagresji a kwestia ukraińska.
Rozważania na łamach „Biuletynu Polsko-Ukraińskiego”*

Valentyna PISKUN (Kijów)

*Українские prometeїсти во время Второй мировой войны:
тактика дійствий, способи комунікації*

Andrzej ZIĘBA (Kraków)

*Wojenny finał projektu prometejskiego: misja Włodzimierza Solowija
w Paryżu, Londynie i Bukareszcie, 1939/1940*

dyskusja po sesji IV

12.00 – 13.30 przerwa

SESJA V (13.30-15.30)

Prowadzi: Shahla KAZIMOVA

Zaur GASIMOV (Bonn)

*Prometeizm a nauka: udział uchodźców
z Kaukazu i Turkiestanu w становieniu nauk
humanistycznych w Turcji w okresie
międzywojennym*

Iurii CHAINSKIY (Warszawa)

*Stosunek władz kemalistowskich wobec emigracji
prometejskiej w okresie międzywojennym*

Bakhyt SADYKOVA (Almaty)

Война как трамплин для мировой революции

dyskusja po sesji V

Tadeusz Hołowko
(1889-1931)
w 130. rocznicę urodzin

15.30 Dyskusja podsumowująca konferencję

16.30 Zamknięcie konferencji i pożegnalna lampka wina

DZIEŃ TRZECI

ŚRODA, 18 września

Sala Senatu

Czerniowiecki Uniwersytet Narodowy im. Jurija Fedkowycza

9.00-9.15

Otwarcie konferencji

Roman Petryshyn (Rektor, Czerniowiecki
Uniwersytet Narodowy im. J. Fedkowycza)

Damian Ciarciański (Konsul Generalny
Rzeczypospolitej Polskiej w Winnicy)

Katarzyna Solek
(p.o. Konsula Generalnego
Rzeczypospolitej Polskiej we Lwowie)

SESJA SPECJALNA (9.15-12.00)

Prowadzą: Aleksandr DOBRZHANSKY / Jan MALICKI

Anatolij KRUHLASHOV, Serhiy SHVYDIUK (Czerniowce)
*Прометейзм в українській суспільно-політичній думці:
історичне значення і потенціал розвитку ідей*

Jan MALICKI (Warszawa)
Українські прометеїсти у Варшаві в міжвоєнний період

Aleksandr DOBRZHANSKY (Czerniowce)
*До питання про ідейні переконання визначного діяча
прометеївського руху в Польщі Романа Смалья-Стоцького*

Włodimir KOMAR (Iwano-Frankiwnsk)
Товариство „Прометей” у польсько-радянському протистоянні 1930-х років

Pawel LIBERA (Warszawa)
Znaczenie Rumunii dla ruchu prometejskiego

TADEUSZ KRZĄSTEK (Warszawa)
*Ewakuacja oddziałów Wojska Polskiego przez Czerniowce
do Rumunii (1939)*

Yuriy MAKAR (Czerniowce)
*У пошуках українсько-польського порозуміння:
зустріч у Бухаресті на початку Другої світової війни*

dyskusja po sesji

*Tadeusz Dołęga-Mostowicz (1889-1939)
w 80. rocznicę tragicznej śmierci w Kutach*

MSZA ŚWIĘTA

W KOŚCIELE SIÓSTR WIZYTEK W WARSZAWIE
(UL. KRAKOWSKIE PRZEDMIEŚCIE 34)

W INTENCJI:

STANISŁAWA SIEDLECKIEGO – w 80. rocznicę śmierci
TADEUSZA DOŁĘGI-MOSTOWICZA – w 80. rocznicę śmierci

oraz

GIORGIIJA GVAZAVY – w 150. rocznicę urodzin
SYMONA PETLURY – w 140. rocznicę urodzin
MEHMEDA EMINA RESULTADE – w 135. rocznicę urodzin
DŻAFERA SEJDAMETA – w 130. rocznicę urodzin
TADEUSZA HOŁÓWKI – w 130. rocznicę urodzin
STANISŁAWA SWIANIEWICZA – 120. rocznicę urodzin
RYOCHU UMEDY – w 120. rocznicę urodzin

OFIAR INWAZJI ZSSR NA POLSKĘ 17 września 1939 roku – w 80. rocznicę wydarzeń

STANISŁAW SIEDLECKI (1877-1939) – ur. we wsi Simie w guberni włodzimierskiej; polityk, działacz PPS, później PPS-Frakcji Rewolucyjnej; bliski współpracownik Józefa Piłsudskiego. Współtwórca tygodnika „Przymierze”, współinicjator założenia Związku Zbliżenia Narodów Odrodzonych. W 1926 r. wraz ze Stanisławem Korwin-Pawłowskim stworzył Instytut Wschodni w Warszawie, którego był prezesem do maja 1939 r. Senator dwóch kadencji. W 1929 r. sprawował urząd komisarza Tarnopola. We wrześniu 1939 r. trafił na Wołyń. Wstrząśnięty agresją sowiecką na Polskę, 17 września 1939 roku popełnił w Krzemieńcu samobójstwo.

GIORGI GVAZAVA (1869-1941) – ur. w Nokalakevi w guberni kutaiskiej (obecnie zachodnia Gruzja); gruziński polityk, dziennikarz. Członek-założyciel Narodowej Partii Demokratycznej Gruzji. Po ogłoszeniu przez Gruzję niepodległości (26.V.1918) został przywódcą frakcji Narodowych Demokratów w Zgromadzeniu Narodowym. Po inwazji Rosji bolszewickiej na Gruzję emigrował do Paryża, gdzie pozostał zaangażowany w działalność gruzińskiej emigracji. Był pierwszym redaktorem naczelnym, wydawanego w Paryżu czasopisma „Promethee”. Był również wybitnym tłumaczem gruzińskiej literatury na język francuski oraz dzieł światowej literatury na język gruziński. Zmarł w Paryżu. Pochowany na cmentarzu Batignolles w Paryżu.

SYMON PETLURA (1879-1926) – ur. w Poławie; ukraiński polityk, dowódca wojskowy, publicysta. Od 1917 roku związany z organizacjami dążącymi do budowy niepodległego państwa ukraińskiego. W 1918 r. został naczelnym dowódcą wojsk Ukraińskiej Republiki Ludowej, a od 1919 r. aż do śmierci pełnił funkcję prezesa Dyrektoriatu URL. Od roku 1920 działał na emigracji w Polsce, a później kolejno w Budapeszcie, Wiedniu, Genewie i Paryżu. Zamordowany, najpewniej z inspiracji OGPU, przez zamachowca Szolema Szwarcbarda 25 maja 1926 roku w Paryżu. Pochowany na paryskim cmentarzu Montparnasse.

MEHMED EMIN RESULZADE (1884-1955) – ur. w Nowchany w guberni bakijskiej; publicysta, polityk. Jeden z założycieli partii Musawat, przewodniczący Narodowej Rady Azerbejdżańskiej (1918), członek parlamentu niepodległego Azerbejdżanu (1918-1920). W 1919 r. był jednym z założycieli Uniwersytetu Państwowego w Baku, wykładając na nim literaturę turecką. Po inwazji Armii Czerwonej na Azerbejdżan przebywał na emigracji w Turcji, Polsce, Rumunii, Niemczech. Zmarł w Ankarze. Pochowany na ankarskim cmentarzu Cebeci Asri.

DŻAFER SEJDAMET (1889-1961) – ur. we wsi Kiziltas na Krymie; Tatar krymski, działacz państwowy i niepodległościowy, publicysta. Studia ukończył w Stambule i Paryżu. Po rewolucji lutowej uczestniczył w tworzeniu instytucji samorządu lokalnego na Krymie, a po ogłoszeniu niepodległości przez Krymską Republikę Ludową został w niej ministrem wojny, a później ministrem spraw zagranicznych Rządu Regionalnego Krymu. Prowadził negocjacje z władzami ukraińskimi, szukał poparcia dla niepodległości Krymu m.in. w Berlinie. Po inwazji bolszewickiej na Krym w udał się na emigrację do Stambułu. Pozostał jednym z przywódców i ideologów ruchu wyzwolenia narodowego Tatarów krymskich. W 1920 r. przybył do Warszawy, gdzie aktywnie angażował się w powstający tu ruch prometejski. W 1934 r. przyjął nazwisko Kirimer (człowiek krymski). Zmarł w Stambule. Pochowany na cmentarzu Ferikoy w Stambule.

TADEUSZ HOŁÓWKO (1889-1931) – ur. w Semipałatyńsku; polityk, działacz państwowy II Rzeczypospolitej, publicysta. Był jednym z organizatorów POW, a później jego emisariuszem na terenie Hetmanatu i Moskwy. Uczestniczył w organizacji i funkcjonowaniu Rządu Tymczasowego w Lublinie. Działacz PPS, jeden z najbliższych współpracowników Józefa Piłsudskiego. Zaangażowany w działania na rzecz współpracy II RP z emigracjami prometejskimi, w szczególności ukraińską i kaukaskimi. Naczelnik Wydziału Wschodniego MSZ (1927-1930), poseł na Sejm. Wybitny publicysta i znawca zagadnień relacji polsko-ukraińskich. Zamordowany 29 sierpnia 1931 roku w Truskawcu. Pochowany na cmentarzu ewangelicko-reformowanym w Warszawie.

STANISŁAW SWIANIEWICZ (1899-1997) – ur. w Dyneburgu; ekonomista i sowietolog, profesor Uniwersytetu Stefana Batorego, kierownik seminarium gospodarczego w Instytucie Naukowo-Badawczym Europy Wschodniej w Wilnie. W trakcie wojny uczestniczył w kampanii wrześniowej; dostał się do niewoli sowieckiej; trafił do Koziełska. Spod katyńskiego lasu trafił do więzienia butyrskiego w Moskwie. Życie zawdzięczał swoim badaniom dotyczącym gospodarki faszystowskich Niemiec. W wyniku śledztwa skazany został na 8 lat łagru; objęty amnestią po układzie Sikorski-Majski w 1941 r. Po wojnie zamieszkał w Londynie, a później w Kanadzie, gdzie pracował jako wykładowca akademicki. Zmarł i pochowany został w Halifaksie w Kanadzie.

RYOCHU UEDA (1899-1961) – ur. w Nihombashi Sakai-cho w Japonii, japoński historyk. W 1921 postanowił przyjechać na studia filozoficzne do Berlina. W drodze z Dalekiego Wschodu poznał polskich oficerów wracających z Syberii, wśród nich Stanisława Michowskiego, z którym się zaprzyjaźnił. Zdecydował się wówczas na osiedlenie w Warszawie. Po ukończeniu studiów w 1925 r. został pierwszym lektorem języka japońskiego na Uniwersytecie Warszawskim, a następnie w latach 1926-39 lektorem języka japońskiego w Instytucie Wschodnim w Warszawie. Był też tłumaczem i popularyzatorem kultury polskiej i japońskiej. Po wybuchu wojny, udał się do Rumunii, gdzie pracował w ambasadzie Japonii w Sofii. W 1946 roku wrócił do Japonii. Przed śmiercią przyjął chrzest i polskie imię Stanisław. Zmarł w Japonii.

*Stanisław Swianiewicz (1899-1997)
w 120. rocznicę urodzin*

*Ryochu Ueda (1899-1961)
w 120. rocznicę urodzin*

**MSZA ŚWIĘTA
W KOŚCIELE NAJŚWIĘTSZEGO
SERCA PANA JEZUSA
W KUTACH**

17 WRZEŚNIA 2019

CELEBROWANA PRZEZ KSIĘDZA KANONIKA
KAZIMIERZA HALIMURKĘ

W OBECNOŚCI DELEGATÓW WŁADZ RP

W INTENCJI

ofiar agresji sowieckiej 17 września 1939 roku,
poległych, zamordowanych i zaginionych podczas II wojny
światowej oraz pokoju na świecie

DLA UPAMIĘTNIECIA

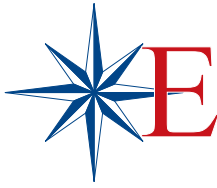
ostatniej na terenie Polski mszy świętej w intencji Ojczy-
zny, odprawionej w tymże kościele, nocą 17 września 1939
roku,
w której wspólnie wzięli udział:

Prezydent RP IGNACY MOŚCICKI

Premier RP FELICJAN SŁAWOJ-SKŁADKOWSKI

Wódz Naczelny EDWARD RYDZ-ŚMIGŁY

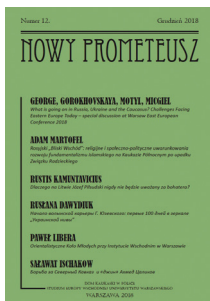
Minister Spraw Zagranicznych RP JÓZEF BECK

Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego

powstało w 1990 r., a wywodzi się ze środowiska podziemnego pisma „Obóz”, utworzonego w 1981 r. Do podstaw, z których wyrosło Studium należy zaliczyć również podziemny Instytut Europy Wschodniej, założony w 1983 r.

Od 1992 r. organizowana jest przez Studium Wschodnia Szkoła Letnia. Od roku akad. 1998/1999 (26 października 1998 r.) uruchomiono magisterskie „Specjalistyczne Studia Wschodnie”, później „Podyplomowe Studia Wschodnie”, a od roku akad. 2012/2013 również licencjackie „Studia Wschodnie”. Znaczącą formą aktywności Studium są konferencje naukowe poświęcone najważniejszym kwestiom regionu. Studium samodzielnie, bądź we współpracy wydaje czasopisma: „Obóz”, „Przegląd Wschodni” i „Pro Georgia”, redaguje też internetowy „BIS – Biuletyn Informacyjny Studium”, poświęcony „sprawom wschodnim”. Studium jest koordynatorem licznych programów stypendialnych, m.in.: Programu Stypendialnego Rządu RP im. K. Kalinowskiego, Programu Stypendialnego Rządu RP dla Młodych Naukowców. Od 2006 r. w ramach Studium funkcjonuje również Stacja Kaukaska na Uniwersytecie Państwowym im. I. Dżawachiszwili w Tbilisi, mająca na celu wspierać kaukasko-polską współpracę naukową, a od 2015 Stacja Kijowska na Akademii Kijowsko-Mohylańskiej. W roku 2011 Studium udało się uruchomić magisterskie „Studia Wschodnie” na Ukrainie – w których uczestniczą studenci Akademii Kijowsko-Mohylańskiej, Przykarpackiego Uniwersytetu Narodowego w Iwanofrankowsku oraz Akademii Ostrojskiej.

Nowy Prometeusz jest czasopismem specjalistycznym dotyczącym stosunków politycznych, kulturowych, gospodarczych i wyznaniowych na obszarze Europy Wschodniej, Azji Środkowej i basenu Morza Czarnego.

Inspiracją do stworzenia czasopisma były takie tytuły jak *Prométhée*, a następnie *La Revue de Prométhée*, wychodzące w Paryżu w latach 1926-1940, dzięki wsparciu ówczesnych polskich władz.

Konsulat Generalny
Rzeczypospolitej Polskiej
w Winnicy

Konsulat Generalny
Rzeczypospolitej Polskiej
we Lwowie

POLSKO-UKRAIŃSKIE FORUM PARTNERSTWA

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИЙ ФОРУМ ПАРТНЕРСТВА

www.studium.uw.edu.pl | www.nowyprometeusz.pl

STUDIUM EUROPY WSCHODNIEJ

UNIwersytet Warszawski

Pałac Potockich, Krakowskie Przedmieście 26/28, 00-927 Warszawa
Tel. 22 55 22 555, fax 22 55 22 222, e-mail: studium@uw.edu.pl; www.studium.uw.edu.pl